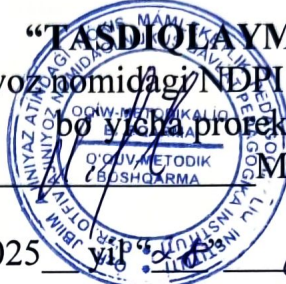

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”
Ajiniyoz nomidagi NDPI o'quv ishlari
bo'yicha prorektor.
M. Ibragimov
2025 yil 06

**«SPORT TURLARI BOYICHA MUSOBAQALAR O'TKAZISH
VA HAKAMLIK QILISH»**

**(SILLABUS)
(3-kurslar)**

Bilim soxasi:	100000 - Gumanitar
Ta'lim soxasi:	110000 - Pedagogika
Ta'lim yunalishi:	60112200-Jismoniy madaniyat

**Modul`/Fan sillabusi Jismoniy madaniyat fakul`teti
60112200 – Jismoniy madaniyat ta`lim yunalishi**

Fan nomi:	Sport turlari boyicha musobaqalar o`tkazish va hakamlik qilish
Fan turi:	majburiy
Fan kodi:	STBJOHTQ15608
O`quv yili:	2025-2026
Semestr:	6
Ta`lim shakli:	kunduzgi
Mashg`ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma`ruza	10
Amaliy mashg`ulotlar	40
Laboratoriya mashg`ulotlari	
Seminar	10
Mustakil ta`lim	60
Kredit miqdori:	4
Baxolash shakli:	Imtixon (og`zaki)
Fan tili:	o`zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1 Talabalarga Fanni o`qitishdan maqsad – fan bo'yicha talabalarni sport turlarining qoidalari, musobaqalarni tashkil etish, o'tkazish usullari bilan tanishish va hakamlik etishga o'rgatish, sport turlarining qisqacha kelib chiqish tarixi, rivojlanish bosqichlari, musobaqalar tashkil etish va o'tkazish usullari haqida nazariy va amaliy ko`nikma va bilimlar bilan boyitilgan bo'lishi zurrur. Lektsiya, seminar darslarida o'qitishning aktiv usullaridan foydalangan holda nazariy bilimlar beriladi, amaliy darslarda lektsiya va seminar mashg'ulotlarda egallagan bilimlarini talabalar amaliy ko'rib bajarishi orqali kynikma va bilimlarga ega bo'ladi.

«Sport turlari bo'yicha musobaqalarni o'tkazish va hakamlik etish» fanini o'qitishda maqsadga erishish uchun belgilangan fanga tegishli bo'lgan vazifalar va topshiriqlar ijrosi hamda mavzularni mundarijasi tarafidan taqozo darajasida o'rgatish orqali amalga oshirishdan iborat. Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko`nikma va bilimlarga quyidagicha taalablar qo'yiladi.

Fanni uzlashtirish uchun zarur boshlang`ich bilimlar

1	Sport turlarining kelib chiqish tarixi
2	Sport turlari bo'yicha o'tkazilgan musobaqalar, dastlabki qoidalar, sport federatsiyalari
3	Hakamlar vazifalari, jestlar, musobaqa qoidalari

Ta`lim natijalari (TN)

TN1	Sport turlari boyicha musobaqalar o`tkazish va hakamlik qilish fani bo'yicha tegishli bo'lgan nazariy va amaliy ma'lumotlarni o'rganish, har bir elementga e'tibor bergan holda, fan sirlarini to'liq o'zlashtirib olishlari, jamoa mehnatini tashkil etish va boshqarishdagi pedagogik qonuniyatlar, ijtimoiy muloqot va muomalaning sirlari;
------------	---

TN2	- yengil atletika, kurash va suzish, sport uyinlari futbol, voleybol, basketbol, gandbol, kabi sport turlaridan musobaqalar tashkil etish haqida bilimlarga ega bo'lishi zurrur : - yengil atletika, kurash va suzish, sport uyinlari futbol, voleybol, basketbol, gandbol, kabi sport turlarining uyin qoidalari
	Bilimlar jixatidan:
TN3	- yengil atletika, kurash va suzish, sport uyinlari futbol, voleybol, basketbol, gandbol, kabi sport turlarida uyinda hakamlik etish metodikasi - sport turlaridan musobaqalar o'tkazish usullari haqida ko`nikmalarga ega bo'lishi kerak.
TN4	- sport turlaridan musobaqalar o'tkazishda hakamlarning vazifalari, hakamlik etish shartlari va hakamlarning jestlari - sport turlarida musobaqalarga tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi haqida ko`nikmalarga ega bo'lishlari zurrur
TN5	- sport uyinlari turlaridan musobaqalar o'tkazishda musobaqa nizomini tuzish - sport uyinlari turlaridan musobaqalarga tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish tartibi - sport uyinlari turlaridan musobaqalarga tayorlash haqida bilimlarga ega bo'lishlari zurrur.

Fan mazmuni

Mashgulotlar shakli: ma`ruza (M)

M1	Yakka sport (engil atletika, kurash turlari, suzish) turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazish va hakamlik qilish, qoidalari, hakamlarning vazifalari. Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi, Olimpiada o'yinlarining o'tkazilishi.
M2	Futbol o'yini bo'yicha dastlabki qoidalarning kelib chiqishi. Musobaqa sistemalari. Jahon miqiyosida sport tadbirlarining o'tkazilishi.
M3	Basketbol oyinining qoidalari va musobaqalarni tashkil qilish. O'zbekistonda rivojlanish tarixi. Musobaqa sistemalari.
M4	Voleybol oyinining o'yin qoidalarning kelib chiqishi, voleybol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi
M5	Gandbol o'yini bo'yicha dastlabki o'yin qoidalarning kelib chiqishi, gandbol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi Musobaqa sistemalari.

Mashgulotlar shakli: amaliy mashgulog (A)

A1	Engil atletika turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish, musobaqalarda xakamlik qilish. engil atletika bo'yicha musobaqa nizomini tuzish.
A2	Engil otletika turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazishda xakamlarning vazifalari. Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi
A3	Kurash turlari bo'yicha musobaqalarni tashkil etish va o'tkazish. Milliy kurash bo'yicha musobaqalar o'tkazishding qoidalari va xakamlik qilish.
A4	Sambo, dzyu-do, belbog`li kurash bo'yicha musobaqalar o'tkazishning qoidalari va xakamlik qilish. Kurash turlarinda xakamlarning vazifalari.
A5	Suzish sporti bo'yicha musobaqalar o'tkazish. Suzish sporti bo'yicha xakamlarning vazifalari.
A6	Suzish turlari bo'yicha musobaqa hujjatlarini rasmiylashtirish (musobaqa nizomi, talabnomalar, protokollar)
A7	Futbol o'yini bo'yicha musobaqalar o'tkazishni rejalashtirish va xakamlik qilish.
A8	Futbol o'yini bo'yicha, musobaqa nizomini ishlab chiqish. Futbol bo'yicha Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi.
A9	Futbol o'yini bo'yicha xakamlarning vazifalari.
A10	Futbol o'yini bo'yicha musobaqa sistemalari
A11	Basketbol bo'yicha musobaqalarni tashkil etish va o'tkazish. Basketbol bo'yicha musobaqalar o'tkazishning qoidalari va xakamlik qilish.
A12	Basketbol bo'yicha xakamlarning vazifalari. Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish

	tartibi.
A13	Basketbol o'yini bo'yicha xakamlarning jestlari, musobaqa sistemalari.
A14	Voleybol o'yini bo'yicha musobaqalarni tashkil etish va o'tkazish Voleybol o'yini qoidalari
A15	Voleybol o'yinida xakamlarning vazifalari, xakamlarning jestlari va xakamlarning tarkibi.
A16	Voleybol o'yini bo'yicha musobaqa hujjatlarni rasmiylashtirish va yuritish tartibi.
A17	Voleybol o'yini bo'yicha musobaqa sistemalari
A18	Gandbol o'yini bo'yicha musobaqalar rejalashtirish va o'tkazish, xakamlik qilish qoidalari.
A19	Gandbol o'yini bo'yicha xakamlarning vazifalari. Musobaqalarda kerakli hujjatlarni yuritish tartibi.
A20	Gandbol o'yini bo'yicha xakamlarning jestlari, musobaqa sistemalari.
Mashgulotlar shakli: Seminar mashgulog (S)	
S1	Yakka sport (engil atletika, kurash turlari, suzish) turlari bo'yicha musobaqalar o'tkazish va hakamlik qilish, qoidalari, hakamlarning vazifalari. Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi, Olimpiada o'yinlarining o'tkazilishi.
S2	Futbol o'yini bo'yicha dastlabki qoidalarining kelib chiqishi. Musobaqa sistemalari. Jahon sportining rivojlanish tarixi. Jahon sporti musobaqalarida ishtiroq etish. Jahon miqiyosidagi sport tadbirlari turlari, ularga qo'yiladigan talablar.
S3	Basketbol oyinining qoidalari va musobaqalarni tashkil qilish. O'zbekistonda rivojlanish tarixi. Musobaqa sistemalari.
S4	Voleybol oyinining o'yin qoidalarining kelib chiqishi, voleybol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi
S5	Gandbol o'yini bo'yicha dastlabki o'yin qoidalarining kelib chiqishi, gandbol o'yini bo'yicha Jahon miqiyosida musobaqalarning o'tkazilishi Musobaqa sistemalari. <i>Объяснение Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева</i> <i>Направление: Физическая культура и спорт</i> <i>Профил подготовки: Организация и проведение соревнований в массовых видах спорта</i> <i>1. Мировые спортивные мероприятия</i> <i>2. История развития мирового спорта. Участие в мировых спортивных соревнованиях. Виды мировых спортивных мероприятий, требования к их проведению.</i>

Mustaqil ta'lim(MT)

1	Seminar va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uy ishlarini bajarish	30 soat
2	Vaziyatli masalalar (keys-stadi) tuzish	5-soat
3	Mavzular bo'yicha manbalar yig'ish ma tarjima qilish	5-soat
4	Fan mavzulariga oid esse yozish	5-soat
5	Konfrenciyalarga tezis tayyorlash	5-soat
6	Mavzular bo'yicha mustaqil referat ishini bajarish	10-soat

Asosiy adabiyotlar

1.	Goncharova O.V. Yosh sportchilarning jismoniy kobiliyat O'zDJTI nashriyoti- matbaa bo'limi». 2006.
2.	Niyozov I. Engil atletika. (o'quv qo'llanma) Farg'ona nashriyoti -2005 yil
3.	Aliyev M.B., T.S. Usmanxo'jayev T.S. Sport o'yinlari - futbol Darslik 2006 y
4.	R.I. Nurimov, I.I. Najimov, I.M. Abdullaev, S.T. Esemuratov "Futbol teoriyasi ham metodikasi" Sabaqliq 2023 j
5.	Pavlov Sh., Abduraxmanov F., Akromov J. "Gandbol" darslik. T, O'zDJTI 2005y

Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar

1.	Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent "O'zbekiston" - 2017 y.
2.	Sh. Mirziyoev Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. "O'zbekiston" NMIU, 2016 y.
3.	Sh. Mirziyoev Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini taminlash - yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2016y.
4.	Malinina N.N. Gimnastika i metodika prepodavaniya. Metodicheskoe posobie. Tashkent, 2001
5.	Efimenko A.I., Ywldashev Q.Q., Umarov M.N. Gimnastika darsining samaraligini oshirish usullari. O'quv qo'llanma Toshkent, 1995 g
6.	Жукова, Е. С. Организация и проведение зрелищных мероприятий на воде : учебное пособие : [16+] / Е. С. Жукова, И. В. Абраменко, Г. А. Тарасевич

Internet manzillari

1. www.ziyonet.uz
2. www.childpsy.ru
3. www.edu.uz
4. www.bilimdon.uz
5. www.pedagog.uz
6. www.cspi.uz
7. <https://www.enu.kz/kz>

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olish;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olish;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob berib olish;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob berib olish;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinmasa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Utegenov Marat Bisenbaevich
E-mail:	<u>Utegenov78@gmail.com</u>
Tashkilot:	Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
Takrznchilar:	QDU – ning Jismoniy madaniyat fakul'teti dekani, p.f.n. dots. N.Kaypov

Mazkur Sillabus Ajiniyoz nomidagi NDPI-ning ukuv-uslubiy Kengashining 2025 yil « 16 »
28.06 № 11 sonli yigilish bayoni bilan tasdikdangan.

Mazkur Sillabus Ajiniyoz nomidagi NDPI-ning Sport fanlari kafedrasining 2025 yil « ____ »
26.06 № 11 sonli yigilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

A.Abdiev

Fakul'tet dekani:

A.Utepbergenov

Kafedra mudiri:

A.Niyazov

Tuzuvchi:

M.Utegenov